

האיזוד

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

בס"ד

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

נושא השבוע: דיבור בתפילה (ד)

החפסרה: "דברי ירמיהו" (ירמיה א')

כ' טבת תשע"ט 1254 (שנה כד')

פרשת שבוע

"של נעלך מעל רגלך כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא" (ד.ה)

דברים אלו מופנים לכל איש מישראל: אם ברצונך כי תפילותיך יעלו לרצון לפני השם יתברך "של נעלך מעל רגלך" היינו תשיל מעליך את ההפרעות, הבלבולים והסחי הדעת המונעים ממך להתפלל כראות "כי המקום אשר אתה עומד עליו אדמת קודש הוא", כי בית הכנסת הוא מקום השראת השכינה והוא בבחינת בית מקדש מעט.

"יהי לימים ההם וימת מלך מצרים ויאמרו בני ישראל מן העבודה וילקחו ותעל שותתם אל האלוקים ויאמרו מן העבודה וישמע אלוקים את נאקתם (ב, כג-כד)

בני ישראל התפללו לה' יתברך מעומק ליבם על עול השעבוד הקשה האופף אותם והישועה לא איחרה לבוא "וישמע אלוקים את נאקתם", ונשאלת השאלה: במשך 200 שנה בני ישראל מתפללים להשם יתברך שיושיעם מגלותם, מדוע רק עכשיו שומע ה' לתפילתם? אלא כל הזמן שציפו שיתחלף המלך כי אמרו בליבם: "המלך חדש בוודאי יתחשב בנו ויקל מעלינו את עול השעבוד", לכן כשהתפללו לה' על כך לא הייתה תפילתם מעומק הלב, כי ציפו לישועה ממקום אחר. אך כאשר "וימת מלך מצרים" הבינו כי אין להם על מי להישען אלא רק על אביהם שבשמים אזי "ותעל שותתם אל האלוקים"-ונושעו.

"לא תאספון כלת תבן" (ה, ה)

לכאורה היה צריך לומר "לא תוסיפון" שכן "לא תאספון" משורש אסף, שמשמעו התאספות והתלכדות. ידע פרעה שכאשר בני ישראל מתאספים יחד הם יכולים לעמוד בכל הצרות ולבטל את הגזרות, כי כשמתלכדים יחד ומתפללים להשם יתברך בציבור התפילה נשמעת והישועה קרובה לבוא. (הרה"ק רבי דוד מלוב זצ"ל)

פתיחת נעילה

מעשה שהיה

אני תושב ניו יורק ומתגורר באמריקה למעלה מ-40 שנה. אני מתפלל בבית הכנסת ידוע בבורו פארק שאפשר לכןות "איצקוביץ" של בורו פארק. לבית הכנסת שתי קומות, בקומה העליונה יש בית כנסת ענק ובו מאות מתפללים ובקומה התחתונה, שטיבלאך שהמרכזי שבו מונה 120 מתפללים ובו אני מתפלל. אחד המתפללים נהג לרכוש בעשר השנים האחרונות את הפתיחה לנעילה ב-2,000 דולר. יום אחד התגלע סכסוך בינו לבין גבאי בית הכנסת, הדבר הגיע לכעסים גדולים ואף לניסיונות להעביר את הגבאי מתפקידו והשניים לא החליפו ביניהם מילה. ביום כיפור האחרון הכין אותו מתפלל את עצמו לקנות את פתיחת הנעילה אך משום מה היא לא התקיימה, הוא פנה בשאלה למספר מתפללים, אך גם הם לא ידעו את ההסבר לכך. הוא הפנה מס' מתפללים לגבאי שהשיב: "הכול יהיה בסדר אתם תראו", הם ראו זאת כדברי הרגעה וחזרו למתפלל ולחשו לו: "כנראה הוא רוצה להתפייס הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב *שעון חורף* סוף זמן ק"ש לשבוע הבעל"ט 8:40-8:42 כניסת שבת: 4:25 יציאת שבת: 5:17 יציאת שבת: 5:47

והלבנת פנים ברבים וגם פעמים רבות בפני ספר תורה שזה גם כן עוון חמור בפני עצמו, כי המבזה את חברו אין לו חלק לעולם הבא וכל שכן המבזה את חברו בפני ספר תורה וכבוד השכינה... על כן הירא וחדר לדבר ה' ישם תמיד עיניו וליבו לזה שלא לדבר כלל דברים בטלים בבית הכנסת ובבית המדרש, שמקומות האלו יהיו מיוחדים אצלו רק לתורה ותפילה (משנה ברכה סי' קנ"א ס"ק ג).

ו. אם מדבר דיבורי חול בשבת לא רק כשזה לצורכו אלא אפילו לצורך בית הכנסת עובר על חילול שבת [של דיבורי חול בשבת] (כ"ה"ס סי' קנ"א ס"ק ח ע"פ זוהר הקדוש ס' שמות פר' ויקהל דף ר"ה ע"ג). ומוסיף הזהר הקדוש (הני"ל) וכותב: שני מלאכים ממונים על דיבורי חול בשבת בבית הכנסת והם שמים ידיהם על ראשו של המדבר ואומרים "אוי לפלוגי שאין לו חלק בקדוש ברוך הוא".

הטעם: כי אינה דומה השראת שכינה חשורה בבית הכנסת בשבת להשראה ביום חול (כ"ה"ס ס' קנ"א ס"ק א).

ז. אסור לדבר בזמן קריאת התורה ואפילו בין עולה לעולה (שו"ע אורח"ח סי' קמ"ו ס"ג). מכאן תוכחה מגולה לאותם המפסיקים בשיחה בטלה באמצע קריאת התורה שמלבד שמבזים את ספר התורה גם מסירים אוזנם מלשמוע את דבר ה', וגם פעמים שיש בזה חילול שם שמים ברבים, כגון: כשעושה כן בגלוי לעיני כולם, וגם יש בזה חילול כבוד בית הכנסת (הלכה ברכה ל"ד הגאון דוד יוסף בנו של הרש"ל עובדיה יוסף סי' קמ"ו ס"ג).

ח. בשעה ששליח הציבור חוזר על שמונה עשרה [החזרה] על למתפללים לשתוק ולכוון בברכות שמברך החזן ולענות "אמן" (שו"ע אורח"ח סי' קכ"ד ס"ז) ולא ידברו דברי חולין, ואם דיברו הם חוטאים וגדול עוונם מנשוא וגוערים בהם (שו"ע ס' קכ"ד ס"ז) בצנעה אחרי התפילה. ובתפילה לא יעליב ברבים אדם מסוים שמדבר, אלא יש להשתיק את המדברים באופן כללי (ולקרי' לנש"ל יצחק יוסף אורח"ח סי' קכ"ד ס"ה, פסקי תשובות לנ"ר כ"ט עובדיה יוסף סי' קכ"ד ס"ז, שכתב הלוי ל"ד שמואל וואזנר ח"י סי' יג).

ט. אין למתפלל ללמוד תורה בזמן חזרת "שמונה עשרה" של שליח ציבור (מגן אברהם סי' קכ"ד ס"ח, ענין השולחן לגר"י עפשטיין סי' קכ"ד ס"ט, ב"ח"ס ש"ס שמות פר' תרומה סי', כ"ה"ס סי' קכ"ד ס"ח טז, וילקוט יוסף סי' קכ"ד ס"ה ועוד רבים) ואפילו בהרהור או בעיון בספר בלא להוציא בשפתים אסור (הליכות עולם לנש"ל עובדיה יוסף ח"א עמ' קכ"ה ס"ה, הלכה ברכה לגר"י יוסף סי' קכ"ד ס"ד).

ודין זה הוא גם למתפלל שקורא תהלים בזמן "החזרה" שאסור (שערך השולחן ס' הלכה ברכה ס' ז). וכן יש להימנע מלעסוק בכל דבר שהוא בזמן "החזרה" ואפילו בדבר מצוה, ולכתחילה לא יחלוץ תפילין ויניח תפילין ד"ת אלא יהיה הסידור לפניו ועיניו בסידור וליבו מכוון לתפילת החזן ויענה "אמן" בכוונה (משנ"ב סי' ל"ד ס"ק יד, הלכה ברכה לגר"י יוסף סי' ס"ה, וילקוט סי' ל"ד ס"ז, שו"ת יצי"א ח"ג אורח"ח סי' ד).

הסבר: שזמן תפילה אחד וזמן לימוד תורה אחד (ענין השולחן ס' והעושה כן לא די שלא יקבל שכר אלא אף יקבל עונש ותורה כזו לא תצלה (ואורחות יוסף סי' קד ס"ה) לגר"י קנייסקין) ועוד אם אין תשעה שעונים לברכותיו של שליח הציבור קרוב להיות שברכותיו לבטלה (שו"ע ס' קכ"ד).

י. מי שסיים תפילת הלחש "עמידה" – שמונה עשרה] אסור לו לדבר שיחה בטלה בין תפילת הלחש לבין חזרת שליח הציבור (נ"ח"ס ש"ס פר' תרומה סי') אבל לומר פסוקים ודברי תורה מותר, מכל מקום טוב שיעיין בספר בהרהור הלב ולא יוציא בשפתיו. ובמקומות שמאריכים בתפילת לחש ושליח הציבור מתקין להם עד שיעיימו ראוי ליחיד מהקהל שסיים תפילתו לעיין בספר ולא יעמוד בטל מדברי תורה. ושלח הציבור אע"פ שאינו רשאי לומר פסוקים ודברי תורה כדי שלא להפסיק בין הלחש לחזרה, מ"מ עיון בספר בהרהור הלב מותר (הליכות עולם לגר"י יוסף ח"א עמ' ק"ו).

יא. אין לדבר באמצע קדיש או הקדושה (משנ"ב סי' נ"ו ס"ק א, כ"ה"ס סופר סי' נ"ו ס"ק ג) ואין להרהר בדברים אחרים ואפילו בדברי תורה בשעת אמירת הקדיש (משנ"ב ס' קכ"ד, פסקי תשובות סי' נ"ו ס"א) וכל שכן שלא להתעסק בשום דבר [כקיפול טלית, תפילין וכדו'] (משנ"ב סי' כ"ה ס"ק נ, פסקי תשובות ס' ז).

ומי הסכל והפתי שיעיז לדבר בזמן קדיש ויפסיד את כל העולם הנצחי כפי שיובא להלן:

- * כל העונה "אמן" בקדיש – זוהר לומר "אמן" בעולם הבא בגו עדן – ס' חסידים סי' תתפג.
- * כל העונה "אמן" בקדיש – אפילו יש בו שמץ של עבודה זרה מוחלים לו – גמ' שבת קיט:.
- * כל העונה "אמן" בקדיש – ניצול מחבלו של משיח – גמ' שבת קיט:.
- * כל העונה "אמן" בקדיש – מעורר רחמים לפני הקב"ה על בניו ששרויים בגלות – גמ' ברכות ג.

אי"ה יתקיים תיקון שובב"ם באשדוד ביום שני כג בטבת עם הרב המקובל בניהו שמואלי שליט"א
החל מ-1:30 בעתה עד ערבית בב"כ החיד"א רח' יצחק הנשיא אזור ג'
*ביום רביעי כט טבת הרצאה לציבור הרחב עם הרב ברוך גצייב ב-8:30 בערב ערבית ואח"כ השיעור.

משרדי "האיחוד" טל': 08-8644452 *לא לעיין בתפילה* דוא"ל: haihud.ashdod@gmail.com

איתך ולתת לך את פתיחת הנעילה". הגיעה תפילת נעילה, כולם התפללו בכוונה גדולה וחיכו במתח לרגע שבו ייגש הגבאי ויכבד את המתפלל עם החזקה לכיבוד החשוב. הגבאי החל לפסוע לכיוון, אולם הוא נעצר שני ספסלים קודם וסימן למתפלל אחר שייגש, כולם סברו שהוא ניגש אליו כדי שיהיה השליח שלו לגשת למתפלל הקבוע שאיתו הוא לא מדבר ויכבד אותו, אולם לתדהמת כולם ניגש המתפלל השני היישר לארון הקודש, הסיט את הפרוכת והורה לחזן ר' יעקב קלצקין להתחיל את חזרת הש"ץ. החזן שהיה רגיל למתפלל הקבוע ולא ידע מהסכסוך סבר שכנראה מתפלל אחר רכש את הכיבוד והחל בחזרת הש"ץ. היו כמה שניות של הלם ואז החל המתפלל הקבוע לצעוק למתפלל השני: "גזלן אחד, תבטיח לך, למה גזלת ממני את הפתיחה שלי?".

הוא השיב: "אני לא גזלתי, אני קניתי אתמול את העלייה ב-300 דולר, הגבאי מכר לי".

כמה מתפללים ניגשו אליו וניסו להרגיעו: "זו תפילה נעילה, זה לא ראוי לצעוק כך".

"ומה שהוא עשה לי זה כן בסדר, אלי אתם באים? על קמצא ובר קמצא חרבה ירושלים, גם שם כולם שתקו ולא אמרו דבר" צעק. החזן נעצר והסתובב לאחור, על פניו ניכר כי הוא המום כולו ועיניו היו מלאות דמעות, משהו במבט שלו גרם לכולם להשתתק. הוא המשיך בתפילתו כשהמתפלל הנגזל החל להסתובב סביב הבימה ולבכות בקול, בכי שנגע ללבנו וגרם לכל אחד מאיתנו להרגיש שחייבים לעשות דבר מה, וכי כך לא יכולה להראות נעילה. כל אחד מאתנו הבין שמחזה כזה המגיע לשמים עלול להביא חלילה מבול של צרות נוראות לכולנו, וכל עוד המתפלל צומד בוכה וצועק על עלבוננו, שום תפילה אפילו מעומק הלב לא תעזור לנו. לפתע נשמע קולו של החזן עייף, הוא לא הצליח להתפלל כהרגלו וחשנו עד כמה הוא מחובר לתפילה ולא כזה שבא תמורת השכר. לא אשכח את אותה תפילת הנעילה, אפילו השופר נשא קולו בקול ענות חלושה וכולנו הייתה תחושה נוראה. התפילה הסתיימה, כולם מיהרו הביתה החזן ר' יעקב ניגש אלי ושאל "מהי כתובתו של אותו מתפלל?", "לשם מה אתה צריך? זה לא קשור אליך ולא באשמתך אלא עניין פנימי כאן, בוא תאכל משהו ותשבור את הצום".

"לא אשבור את הצום, יש לי בעוד שעות ספורות טיסה מנמל התעופה ואיני מתכוון לעזוב עד שאסדר את העניינים, אני בעל תפילה ורואה את עצמי אחראי לכך שהתפילה תתקבל ותביא טוב לכל המתפללים. מאיפה שאני לא מסתכל על מה שקרה היום, אני פוחד מהתפילה הזו. יש להשיג את מחילתו למען הגבאי ולמען כל המתפללים". אמרתי לו את הכתובת, מרחק רבע שעה של הליכה והוא רץ לכיוון ביתו של המתפלל. החלטתי לעזור לו, הגענו אל ביתו, "תשמע, אני מבין מה קרה, זה דבר נורא מה שעשו לך, אתה יודע שיש משמעות גדולה לקפידא שלך. אני מרגיש שהתפילה שלי הייתה "סתומה", אמר ר' יעקב. "אני לא אמחל לו, וגם לא למתפללים. הם היו חייבים לעצור הכול ולא לתת לדם שלי להישפך כך". "אתה צודק, אני מאד כועס על הגבאי שעשה לך כך וכבר שקלתי לעצור את התפילה ולמחות כי תפילה זה מדרבנן ובין אדם לחברו זה דאורייתא אך אז המתפללים כבר עשו משהו והרגשתי שדרשו את כבודך". הוא התרגש מהדברים ומהאכפתיות של החזן ורץ להביא כסף מהחדר הסמוך והושיטו לחזן שאמר: "לא אקח את הכסף ואני תיכף מאחר לטיסה אך אני דואג לתפילה ולקהל, אני מבקש ממך להעביר על מידותיך ולמחול". "אתה יודע למה אני רוכש את פתיחת הנעילה? יש

לי שני בנים רווקים, אחד בן 37 והשני בן 35, אני כבר 10 שנים קונה את העלייה הזו כדי שבזכותה ייוושעו וימצאו את זיווגם, אתה חושב שהגבאי הזה גזל ממני את הכיבוד? את השידוך של הילדים שלי הוא גזל..." והחל לבכות בכי נורא. הרב קלצקין הזיל דמעות, המתין שהאיש יירגע וסיפר לו סיפור מהגמרא על הישועות שיש לאדם שמוחל וסולח לאלו שזיערוהו ולא עולה על יצונו בטרם מחל בלב שלם ויותר מכך משתדל לעשות להם טובות, "הסגולה הזו של פתיחת הנעילה לא עזרה לך, אולי לאחרים היא עוזרת. אני מציע לך כעת סגולה כפולה ומכופלת כדי שבניך ימצאו זיווג עוד השנה, תמחל בלב שלם לגבאי ולמתפללים ותראה ישועות גדולות". לאחר מספר דקות של שתיקה אמר: "אז מה אני צריך לעשות?", "פשוט תגיד 3 פעמים מחול לפלוני ונקב בשם הגבאי ומחול למתפללי בית הכנסת ותתכוון לזה בכל לבך ואי"ה תראה ישועות". וכך היה לאחר מכן יצאנו בריקוד סוער. ואכן כעבור חודשיים התאסר הבן הראשון וכעבור חודשיים נוספים הבן השני ועד לפסח נישאו שניהם, בזכות המחילה זכה אותו מתפלל לנחת יהודית אמתית משני בניו. (אנשים מספרים על עצמם 10- חיים ולדר)

הלכות דיבור בתפילה [ד]

פינת ההלכה

א. אין לנהוג בבית הכנסת בשחוק וקלות ראש ואפילו שלא בשעת התפילה (שו"ע אר"ח סי' קנ"א ס"א, ילקו"י סי' קנ"א ס"ב) ודין זה הוא גם לגבי הנשים ב"עזרת הנשים" (פסקי תשנ"ט לגר"ש רבינובין סי' קנ"א ס"א וס"ק 4).

ב. כשיש "שקט" בבית הכנסת ואין דיבורים אזי יש "שקט" לעם ישראל מהאויבים המקיפים אותו. * אומר האדמו"ר מגור, ה"בית ישראל" צ"ל על הפסוק (שמות י"ד) "ה' ילחם לכם ואתם תחרישון" שאם תחרישו [לא תדברו] משיחת חולין בבית הכנסת תזכו שה' ילחם לכם (קדושת בית הכנסת וזית המדרש לגר"מ שמואל עמ' מ).

* בגזרות ת"ח-ת"ט שהיו לפני 250 שנה באוקראינה ופולין בהם רצחו הקוזקים אלפי יהודים במיתות משונות שלא שמעתם אוזן, הגאון רבי יום טוב ליפמן הלר, בעל "תוספות יום טוב" (כתב פירוש על המשניות) צוק"ל שהיה תלמידו של המהר"ל מפראג התענה וביקש משמים שיודיעו לו למה נענשו כלל ישראל בעונשים קשים ומרים כאלו? והשיבו לו בחלום כי הגזירה באה מחמת שמזלזלים בקדושת בית הכנסת ובית המדרש ומדברים בהם דיבורי חול, ועל ידי שדיברו פגמו באות וא"ו של דבור ונעשה "דבר" ב"מ. וכשנודע לו כל זאת תיקן לעשות "מי שברך" בפתיחת ההיכל בשבת למי שאינו מדבר בשעת התפילה, והיה מעורר ומזהיר הרבה על חומרת האיסור לאלה שמדברים בבית הכנסת ובית המדרש (קדושת בית הכנסת וזית המדרש לגר"מ שמואל עמ' מ-ח).

ג. אסור לדבר בבית הכנסת גם על עניני פרנסה ומשא ומתן אע"פ שאינם דברים בטלים (בא"ח ס"א פ"י ויקרא ס"ב, משנ"ב סי' קנ"א ס"ב). ואין מחשיבים בהם חשבונות אלא אם כן הם של מצוה (שו"ע סי' קנ"א ס"א) אך לא בזמן התפילה (ד.ע.).

ד. גם אם חבירו הוא המדבר דברים בטלים או בזמן התפילה והוא רק שומע ומקשיב ולא מדבר, עובר השומע משום "לפני עיוור לא תיתן מכשול", שהרי הוא מכשיל את המדבר (ס' בן איש חי ע"ס אבן חי וזיוני אשכנז לגר"א בן-חיים פ' ויקרא ס"א עמ' ו ס"ק ז ציוני אשכנז, קוממנס מור"מ מקדש פ"ה אות ז). ואם באים לדבר איתו יעשה עצמו כמתפלל וינענע בשפתיו, וכך ישתיק אותם (ס' קדושת בית הכנסת וזית המדרש עמ' לו בס"ס פ' הקנה דף קנ).

ה. יש להזהר בבית הכנסת ובית המדרש מעוון דיבורים "אסורים" כגון: לשון הרע, רכילות מחלוקות וקטטות כי מלבד שהם עוונות חמורים מאוד, עוד יגדל העוון יותר במקום קדוש כי העושה כן מזלזל בכבוד השכינה. ואינו דומה החוטא בינו לבין עצמו לחוטא בארמון של המלך לפני המלך. ועוד תגדל הרעה בזה שהוא מכשיל גם את הרבים בעוונות החמורים הנ"ל, כי התחיל העוון באיזה אנשים ולבסוף יתלקטו ויתחברו חבורות חבורות לריב איש עם רעהו עד שנעשה כל בית הכנסת כמדורה גדולה, ובעוונותינו הרבים באים מזה כמה פעמים לידי חרפות, גידופים